

**ГЭР БҮЛИЙН ХҮЧИРХИЙЛЛИЙН ШИНЖТЭЙ ЗӨРЧЛИЙГ ШАЛГАН
ШИЙДВЭРЛЭХ АЖИЛЛАГААНД АНХААРАХ ЗАРИМ АСУУДАЛ**

**SOME ISSUES TO BE CONSIDERED IN THE TRIAL
RESOLUTION OF DOMESTIC VIOLENCE VIOLENCES**

Д.Нямдорж

ДХИС-ийн Цагдаагийн сургуулийн Цагдаагийн эрх зүйн
тэнхимийн багш, цагдаагийн хошууч

D. Nyamdorj

Teacher of police Law department, Police school
of University of Internal Affairs, Police maj

Хураангуй. Сүүлийн жилүүдэд гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн хохирогчдын хамаарал бүхий ойр дотны хүмүүсээс ятгах, үгсэн тохиролцох, дарамтлах зэргээр нөлөөсний улмаас тухайн хүчирхийллийн үнэн бодит байдлыг тогтоох, хүчирхийлэл үйлдэгч этгээдэд хуульд заасан тохирсон шийтгэлийг хүлээлгэхтэй холбоотой зөрчлийг цагдаагийн эрх бүхий албан тушаалтнаас шалган шийдвэрлэх ажиллагаанд анхаарах асуудал бий болсоор байна.

Энэхүү илтгэлд гэр бүлийн хүчирхийллийн тухай ойлголт, түүнийг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны өнөөгийн байдал, тулгарч байгаа хүндрэл бэрхшээл, түүнийг шийдвэрлэх арга замын талаар тусгасан болно.

Abstract: En los últimos años, debido a la persuasión, la connivencia y la presión de familiares cercanos de las víctimas de violencia doméstica, ha surgido el problema de investigar y resolver violaciones por parte de agentes de policía autorizados para establecer la verdad de la violencia e imponer el castigo apropiado prescrito. por ley sobre los autores de actos de violencia.

Este informe describe el concepto de violencia doméstica, el estado actual de la investigación, las dificultades enfrentadas y las formas de solucionarla.

Түлхүүр үг: Гэр бүлийн хүчирхийлэл, хохирогч, холбогдогч, Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаа, шуурхай байдлыг хангах, мэргэшсэн алба хаагчийг бэлтгэх, мэргэжлийн удирдлага, шалтгаан нөхцөл.

Key word: Domestic violence, victims, contacts, Violation investigation, promptness, training of qualified officers, professional management, causes.

Үндсэн хэсэг: Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэхийн тулд хууль түүнд нийцүүлэн гаргасан захиргааны хэм хэмжээний актыг зөрчсөн үйлдэл, эс үйлдэхүйг түргэн шуурхай шалган шийдвэрлэх ажиллагааг өнөөгийн дэлхийн нийтийн жишиг хандлагад хүргэхийн тулд Монгол Улс түүнийг зохицуулах эрх зүйн шинэтгэлийг эрчимтэй хийсээр байна.

Үүнтэй холбогдуулж зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаанд ямар нэгэн байдлаар алдаа дутагдал гаргахгүй байх, цаашлаад хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэх, зөрчлийг шалгаж буй эрх бүхий албан тушаалтан үүрэгт ажлаа хуулийн хүрээнд бүрэн дүүрэн хэрэгжүүлэх, орчин үеийн техник технологийн хөгжлөөс хоцролгүй хөл нийлүүлэн ажиллах нь өнөөгийн цагдаагийн байгууллагын анхаарах асуудлын нэг болоод байна.

Цагдаагийн байгууллагад ирүүлсэн гэр бүлийн хүчирхийллийн шинжтэй гомдол мэдээллийг эрх бүхий албан тушаалтан хүлээн авч хэрхэн шалган шийдвэрлэх тухай авч үзэхийн өмнө “Гэр бүлийн талаарх хуулийн ойлголтыг авч үзвэл Монгол Улсын гэр бүлийн тухай хуульд “Гэрлэлт” гэж хуулиар тогтоосон насанд хүрсэн эрэгтэй, эмэгтэй хоёр, сайн дурын, чөлөөтэй, тэгш эрхийн үндсэн дээр гэр бүл болох зорилгоор хуульд заасны дагуу төрийн эрх бүхий байгууллагад бүртгүүлэхийг.

“Гэр бүл” гэж гэрлэлтийн үр дүнд буй болсон, эд хөрөнгийн бус амины болон эд хөрөнгийн эрх, үүргээр холбогдсон хамтын амьдрал бүхий гэр бүлийн гишүүдийг.

“Гэрлэгчид” гэж гэрлэлтээр холбогдсон харилцан тэгш эрх эдэлж, адил үүрэг хүлээх нөхөр, эхнэрийг.

“Гэр бүлийн гишүүн” гэж гэрлэгчид, тэдэнтэй хамт амьдарч байгаа төрсөн, дагавар, үрчлэн авсан хүүхэд болон төрөл, садны хүнийг.

“Төрлийн хүн” гэж гэрлэгчийн эцэг, эх, өвөг эцэг, эмэг эх, ач хүү, ач охин, зээ хүү, зээ охин, тэдгээрийн хүүхдийг.

“Садангийн хүн” гэж гэрлэгчийн төрсөн ах, эгч, дүү, авга, нагац, тэдгээрийн хүүхдийг.

“Овог” гэж нэг өвөг дээдсээс гаралтай эцгийн талын холбоо бүхий бүлэг хүмүүсийн дунд үе уламжлан хэрэглэгддэг нэрийг¹ гэж, мөн Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуульд гэр бүлийн харилцаанд эхнэр, нөхөр, гэр бүлийн бусад гишүүн, хамтран амьдрагч, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, тэдгээрийн асрамж, хамгаалалтад байгаа этгээд, тухайн гэр бүлд хамт амьдарч байгаа этгээд; тусдаа амьдарч байгаа төрүүлсэн, үрчлэн авсан хүүхэд, төрсөн, үрчлэн авсан эцэг, эх, ах, эгч, дүү.² Гэрлэлтээ цуцлуулсан эхнэр, нөхөр, хамтран амьдарч байсан, эсхүл хамтран амьдарч байгаагүй ч гэр бүлийн харилцаатай байсан, дундаасаа хүүхэдтэй этгээд нэгэн адил хамаарна гэж тус тус томъёолсон байна.

Гэр бүлийн хүндээ гар хүрэх, хүүхээ зодож бие мах бодид гэмтэл учруулах зэргийг л хүчирхийлэл хэмээн нийтлэг үзэх нь саяхныг хүртэл байсан. Гэр бүлийн хүчирхийлэл үнэн хэрэгтээ олон хэлбэрээр үйлдэгддэг аж. Тухайлбал, бие мах бодийн, эдийн засгийн, оюун санааны болон бэлгийн хүчирхийлэл зэрэг хэлбэрүүд байдаг. Монгол Улс 2016 онд Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх хууль баталж, 2017 оноос хэрэгжүүлж эхэлснээр энэ төрлийн гэмт хэрэг, зөрчлийн дуудлага, мэдээлэл ихсэж, илрүүлэлт, шийдвэрлэлт өсжээ. Гэвч гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогчид дахин ийм зүйл болохгүй хэмээн найдаж, гэр бүлийн харилцаагаа бүтэн авч үлдэхийг хүсэх, үр хүүхдээ өнчрүүлэхгүй байх зэрэг шалтгаанаар ихэнх тохиолдолд хүчирхийлэлд өртөж буйгаа нууцалдаг аж³. Хүчирхийлэлд өртсөнөө нууж, тэвчсээр цаг хугацаа өнгөрөх тусам энэ төрлийн гэмт хэрэг зөрчил улам бүр ноцтой болж, улмаар хохирогч амиа алдахад хүрдэг байна. Энэ онд л гэхэд цоожтой хаалганы цаана үйлдсэн гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас найман хүн амиа насаа алджээ.⁴

Сүүлийн жилүүдэд нийгэмд социал мэдээллийн хурд нэмэгдэж, төрийн болон төрийн бус байгууллагаас гэр бүлийн хүчирхийллийг таслан зогсоох, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр багагүй ажлууд хийсний дунд иргэдийн ойлголт, мэдлэг, хандлага өөрчлөгдөж байна⁵. Энэ хэрээр цагдаагийн байгууллагаас тусламж үйлчилгээ авах хүсэлт болон тухайн төрлийн зөрчлийн талаарх мэдээлэл цагдаагийн байгууллагад тасралтгүй ирсээр байна.

Орон сууц, гэр хороолол хосолсон Чингэлтэй дүүргийг сонгон авч Цагдаагийн байгууллагын Мэдээлэл шуурхай удирдлагын төвийн “102” тусгай дугаараар дамжуулан ирүүлсэн гэр бүлийн хүчирхийллийн шинжтэй дуудлага мэдээллийг сүүлийн 3 жилээр судлан авч үзлээ⁶

¹ Төрийн мэдээлэл. 1999. №30. Гэр бүлийн тухай хууль

² Төрийн мэдээлэл. 2017. №5. Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль

³ Баянмөнх, Б. Цагдаагийн байгууллагын олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаа. –УБ., 2018. 22 дахь тал

⁴ [Police.gov.mn](https://www.police.gov.mn). //Татаж үзсэн: 22.11.2023.

⁵ Бямбадорж, Г. Хүчирхийлэл. –УБ., 2014. 22 дахь тал

⁶ Цагдаагийн байгууллагын дуудлага мэдээлэл хүлээн авах ECS программ

:Үүнд цагдаагийн эрх бүхий алба хаагчид тухайн дуудлага мэдээллийг газар нь очиж шалгаад шийдвэрлэсэн байдлыг хүснэгтээр авч үзэв.

огноо	Цагдаагийн 102 тусгай дугаарт хүлээс авсан ГБХ шинжтэй дуудлага мэдээлэл	Давхардсан, гэмт хэрэг зөрчлийн шинжгүй, өөр төрлийн зөрчил байсан тул газар дээр нь торгож шийдвэрлэсэн гомдол	Гомдол мэдээллийн бүртгэлд авч эрх бүхий албан тушаалтан шилжүүлсэн
2021.01.01-нээс 2021.10.25-ны өдрийн хооронд	3827	1152 /30.1%	2675 /69.8%
2022.01.01-нээс 2022.10.25-ны өдрийн хооронд	3426	766 /22.3%	2660 /77.6%
2023.01.01-нээс 2023.10.25-ны өдрийн хооронд	2816	453 /16%	2363 /83.9%
Нийт	10069	2371 /23.5%	7698 /76.4%

Дээрх тоон судалгаанаас авч үзвэл цагдаагийн байгууллагын гомдол мэдээллийн нэгдсэн бүртгэлд авч шалгасан нь жил ирэх тусам буурсан эерэг үзүүлэлтийг харуулж байна.

Нийт дуудлага, мэдээллээс гэр бүлийн хүчирхийллийн шинжтэй гомдлыг авч шийдвэрлэсэн байдлыг задлан авч үзвэл⁷

огноо	Нийт гомдол мэдээлэл	Хүлээн авахаас татгалзаж шийдвэрлэсэн	Өөр төрлийн зөрчил гэж үзэн хялбаршуулсан журмаар торгож шийдвэрлэсэн	Зөрчлийн хэрэг нээсэн	Зөрчлийн хэрэгт шүүхээс баривчлах шийтгэл оногдуулсан байдал	шүүхээс нэмэлт ажиллагаанд буцсан, хэрэгсэхгүй болгосон.
2021.01.01-нээс 2021.10.25-ны өдрийн хооронд	1400	408 /29.1%	853 /60.9%	308 /22%	282 / 20.4%	26 /1.8%
2022.01.01-нээс 2022.10.25-ны өдрийн хооронд	1223	412 /33.6%	564 /46.2%	565 /46.1%	518 /42.3%	47 /3.4%
2023.01.01-нээс 2023.10.25-ны өдрийн хооронд	1253	586 /47.7%	344 /27.4%	394 /31.4%	288 /22.9%	106 /8.4%
Нийт	3876	1406 /36.7%	1761 /45.3%	1267 /32.6%	1088 /28%	179 /4.6%

Судалгаанаас харвал:⁸

1. Гэр бүлийн хүчирхийллийн шинжтэй гэж өгсөн 10069 дуудлага мэдээлэлд анх очиж газар дээр нь шалгасан авто эргүүлийн алба хаагчид түүний 3876 буюу 38,5%-ийг “Гэр бүлийн хүчирхийлэл” гэсэн ангилалд оруулан, цаашид Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаа явуулан шийдвэрлэх үндэслэлтэй гэж үзсэн байна.

2. Гэр бүлийн хүчирхийлэл гэж үзсэн 3876 гомдол мэдээллийг эрх бүхий албан тушаалтан хүлээн авч цаашид хуульд заасан хугацаанд Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааг явуулж 1406 буюу 36,7 хувийг татгалзаж шийдвэрлэсэн нь мөн анхаарал татаж байна. Учир нь анхны мэдээлэлд

⁷ Цагдаагийн байгууллагын мэдээллийн Од программ

очсон алба хаагчид “Гэр бүлийн хүчирхийлэл” мөн гэж үзээд цаашид шалгуулахаар шилжүүлсэн байтал “Зөрчлийн шинжгүй гэсэн үндэслэлээр татгалзсан байна.

3. Мөн Гэр бүлийн хүчирхийлэл мөн гэж үзсэн гомдлыг шалгаад 1761 буюу 45,3 хувийг хялбаршуулсан журмаар торгож шийдвэрлэсэн нь мөн анхаарал татаж байна. Учир нь Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдсэн холбогдогчид зөвхөн баривчлах шийтгэлтэй байдаг.

4. Шүүхийн шатанд 179 буюу 4,6 хувийг нэмэлт хэрэг бүртгэлт хийлгэхээр буцаах болох хэрэгсэхгүй болгож шийдвэрлэсэн байна. Энэ нь мөн нотолбол зохих ажиллагааг бүрэн дүүрэн хийгээгүй байгааг илэрхийлж байна.

Үүний шалтгаан нөхцөлийг тодруулахаар гомдлыг хүлээн авахаас татгалзаж шийдвэрлэсэн материалыг түүврийн аргаар сонгон авч танилцахад, хойшлуулшгүй ажиллагааны хүрээнд бүрдүүлсэн нотлох баримт цуглуулах, бэхжүүлэх ажиллагаа хангалтгүй, аюулын зэргийн үнэлгээг үнэн зөв гүйцэт бичээгүй, түүнийг нотлох баримтын зэрэгт үнэлүүлэх талаар дурдаагүй зэрэг нийтлэг дутагдалтай байлаа.

Мөн шүүхийн шатанд хэрэгсэхгүй болсон шүүгчийн захирамжтай танилцахад нотлох, цагаатгах баримтыг бүрэн дүүрэн хийгээгүй, гэрч, хохирогч нарт эрх, үүргийг тайлбарлаагүй зэрэг процессын зөрчилтэй байлаа.

Дүгнэлт. Гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогчид үйлчилгээ үзүүлэхэд шүүх, прокурор, цагдаагийн байгууллагын ажилтнууд нэгдсэн ойлголтгүй, тэдний зан үйл, сэтгэл зүйн онцлогт тохирсон, хэрэгцээнд нь суурилсан арга хэмжээ авахад энэ талын мэдлэг, арга зүй дутмаг байна. Энэ байдал нь гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх зөрчлийг шалган шийдвэрлэх ажиллагаа, түүний гаралтад нөлөөлөхөөс гадна хохирогч шаардлагатай тусламж үйлчилгээ авч чадахгүй үлдэх нөхцөл байдлыг үүсгэж байна.

Хүчирхийллийн хохирогч нь бие махбод болон сэтгэл зүйн хувьд ихээхэн хохирол амссанаас шалтгаалан тухайн нөхцөлд өвөрмөц зан үйл, сэтгэл зүйн төлөв байдалтай байдаг нь нарийн мэдрэмжтэй харилцааг шаардаж байна. Иймд тэдэнтэй харилцах, хамгаалах, тусламж үзүүлэх эрх бүхий албан тушаалтан тодорхой мэдлэг, ойлголт, ур чадвар олгох хэрэгцээ бий болж буй юм. Мөн хүчирхийлэл үйлдэгчийн зан үйл, сэтгэл зүйн онцлогийг танин мэдэх нь зөвхөн тухайн хүчирхийлэгчтэй ажиллах арга, тактикаа боловсруулахад шаардлагатай байна.

Санал. Дээрх дүгнэлтийг үндэслэн дараах саналыг дэвшүүлж байна. Үүнд:

1. Гэр бүлийн хүчирхийллийн шинжтэй дуудлага мэдээлэлд анх очсон цагдаагийн алба хаагч нэн түрүүнд гэрч, хохирогчийн аюулгүй байдлыг хангах буюу бусдын нөлөөнд автахааргүй орчин нөхцөлийг бүрдүүлсний үндсэн дээр гэрч, хохирогч нараас болсон үйл явдлын талаар дэс дараалан мэдүүлгийг тухай орчин нөхцөлд цааргалж хойшлуулалгүй авах.

2. Дуу дүрсний бичлэгээр тухайн нөхцөл байдал орчныг харуулан гэрч, хохирогч, холбогдогч нарын яриа, үйл хөдлөл, мэдүүлэг зэргийг тасралтгүй байдлаар бичиж авч хэргийн материалд хавсаргах.

3. Аюулын зэргийн үнэлгээг бүрэн дүүрэн хийж цаашид авах арга хэмжээ болон ямар нөхцөл байдалтай байсныг дэлгэрэнгүй бичиж үнэлж дүгнэх зэрэг хойшлуулшгүй ажиллагааны хүрээнд эрх бүхий албан тушаалтан хийгдвэл зохих ажиллагааг хуульд заасан үндэслэл журмын дагуу бүрэн дүүрэн хийж гүйцэтгэсэн тохиолдолд зөрчлийн хэрэг бүртгэлтийн шатанд гэрч, хохирогч нарт бусдын зүгээс нөлөөлөх боломжгүй болно мөн шүүхийн шатанд мэдүүлгээс буцах, аливаа эрх үүргийг нь тайлбарлаж хэрэгжүүлээгүй зэрэг процессын зөрчил дутагдал гарахгүй болсноор хэрэг маргааныг бүрэн шийдвэрлэх боломжтой болно.

Ашигласан материал:

1. Монгол Улсын үндсэн хууль, 1992 он
2. Гэр бүлийн тухай хууль, 1999 он
3. Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль, 2016 он
4. Зөрчлийн тухай хууль, 2017 он
5. Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль, 2017 он
6. Эрүүгийн хууль, 2017 он
7. Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, 2017 он
8. Цагдаагийн албаны тухай хууль, 2017 он
9. Бямбадорж, Г. Хүчирхийлэл, 2014 он
10. Баянмөнх, Б. Цагдаагийн байгууллагын олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаа. 2018 он

Цахим эх сурвалж:

1. (police.gov.mn)
2. Цагдаагийн байгууллагын дуудлага мэдээлэл хүлээн авах ECS программ
3. Цагдаагийн байгууллагын мэдээллийн Од программ